

Het bedrijf van Gustave Mesmaekers Museum van de Speelkaart

Gustave Mesmaekers, lid van de notoire Turnhoutse bourgeoisie, krijgt zijn opleiding bij drukkerij Glénisson. In 1859, op 22-jarige leeftijd, richt hij zijn eigen fabriek op samen met de Bruggeling Louis-François Moentach. Het bedrijf ligt tussen het Fabrieksstraatje, de Sint-Jozefstraat, het zogenaamde Kazuifelplein, de Beekstraat en de Druivenstraat. De firma specialiseert zich uitsluitend in speelkaarten en sierpapier, later ook in het drukken van etiketten.

Drie jaar na de oprichting trekt Moentach zich terug uit het bedrijf. De twee broers van Gustave, Edmond en Isidore, stappen mee in de zaak en samen zetten ze de onderneming voort onder de naam "Mesmaekers frères". Het bedrijf groeit gestaag en de broers verfijnen jaarlijks hun fabricatie van speelkaarten en fantasiepapier. Gustave Mesmaekers sterft in 1886, waarna zijn broers het bedrijf overnemen. In 1895 wordt Edmond Mesmaekers de enige eigenaar van de firma. Hij blijft dit tot 1924.

Na Edmonds dood stichten Jozef en Robert Mesmaekers een naamloze vennootschap. In 1904 telt het bedrijf nog 140 arbeiders, in 1939 zijn het er al 300 en tien jaar later is de onderneming uitgegroeid tot 400 werknemers. In dat jaar haalt de firma Mesmaekers een jaarproductie van ongeveer 100.000 riemen papier en 20 miljoen kaartspellen. De speelkaarten van de firma Mesmaekers worden wereldwijd verkocht en behoren tot de beste die in Turnhout worden gemaakt.

De Tweede Wereldoorlog brengt de speelkaartenindustrie zware klappen toe en de onderlinge concurrentie tussen de verschillende Turnhoutse bedrijven is groot. Om hieraan het hoofd te bieden, slaan de Turnhoutse fabrikanten steeds meer de handen in elkaar. Vanaf 1958 werkt de firma Mesmaekers samen met Van Genechten en in 1968 wordt het bedrijf volledig overgenomen.

Établissements Mesmaekers. Ses Imprimerie à Turnhout.

De nieuwe fabriek Mesmaekers

De firma Mesmaekers richt in 1926 een nieuw complex op aan de toen nog doodlopende Druivenstraat, achter de bestaande bedrijfsgebouwen en een rij woonhuizen. Om de doorgang naar het nieuwe gebouw te verzekeren, wordt het eerste huis van de Druivenstraat afgebroken.

Het aannemersbedrijf Derks en Hendrickx staat in voor de bouw van de fabriek, net zoals voor heel wat gekende panden in Turnhout: de kant- en naaischool in de Klinkstraat, de O.L.V.-Middelareskerk en het Kursaal. Het nieuwe gebouw is een markante, opvallende blok industriële zakelijke architectuur bestaande uit een skelet in gewapend beton, opgevuld met baksteen. Het is meteen één van de eerste Turnhoutse constructies van deze soort.

In de volksmond is het bouwwerk bekend als 'de nieuwe fabriek 'Mesmaekers'. De nieuwbouw moet het gebrek aan ruimte in de oude lokalen verhelpen, en is aanvankelijk bedoeld voor de productie van speelkaarten. Problemen met de stabiliteit van het gebouw, scheuren in de plafonds, naar verluidt door het daveren van de zware drukmachines, noopt de fabrieksdirectie tot andere plannen: er wordt al snel overgeschakeld op de productie van gekleurd papier, een andere Turnhoutse specialiteit.

Van textielfabriek tot grafisch museum

In 1954 wordt de "nieuwe fabriek" verkocht aan textielfabrikant Keuppens-Leysen en vergroot met een noordoostelijke uitbouw. De oude fabriek wordt in de jaren 1960 gesloopt, net zoals de huizenrij aan de Druivenstraat.

In 1986 worden de gelijkvloerse kantoorruimtes van de voorbouw (nu het Museumcafé Vijven & Zessen) omgebouwd tot de confectiezaak Vedimode. Het stadsbestuur van Turnhout huurt vanaf 1 januari 1988 delen van het pand met de optie van aankoop voor het volledige gebouw en de bijhorende gronden.

De volgende twee jaren worden de winkel en de benedenverdieping verbouwd tot een tijdelijk Museum van de Speelkaart. Op 30 maart 1990 heropent het museum in het fabrieksgebouw in de Druivenstraat. Later dat jaar koopt de stad Turnhout de gebouwen en de gronden officieel aan.

In 1995 maakt men de verbinding tussen het gebouw aan de Druivenstraat en het voormalige pand van het Taxandriamuseum in de Mermansstraat. Het Speelkaartenmuseum wordt verder opgefrist. Het opvallende en strakke gebouw moet een nieuwe dynamiek brengen in een vroegere arbeidsbuurt. Het moderne stoomhuis, naar plannen van stadsarchitect Dirk Vandenberghe, geeft de legendarische stoommachine in 2003 een definitieve plek.

Architect Vittorio Simoni tekent een masterplan voor de volledige verbouwing van het Speelkaartenmuseum. Fase 1, de benedenverdieping van het fabriekspand en de Mermansstraat, wordt gerealiseerd en in 2003 heropent het Nationaal Museum van de Speelkaart in de huidige opstelling. De andere fases uit het "Plan Simoni" zijn nooit uitgevoerd.

Tekst: Elke Grommen

Archief & Musea Turnhout

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout

Vlaanderen
verbeelding werkt

